

Makale Geliş Tarihi

15.04.2025

Makale Yayın Tarihi

20.06.2025

MÜLTECİLERE YÖNELİK ŞİDDET**Nazmiye ARDUÇ**

Dr. Öğr. Üyesi, Doğu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul,
Türkiye

Orcid ID: [0009-0009-2734-9214](https://orcid.org/0009-0009-2734-9214)**Özet**

Mülteciler, savaş, iç çatışmalar, doğal afetler ve ekonomik krizler gibi çeşitli nedenlerle kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan bireylerdir. Bu süreçte, evlerini terk eden mülteciler, yeni bir yaşam kurma umuduyla farklı ülkelere sığınmakta, ancak sıklıkla ayrımcılık, önyargı ve şiddet gibi ciddi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Mültecilere yönelik şiddet, hem ev sahibi toplumların hem de mültecilerin güvenliğini tehdit eden, karmaşık ve çok boyutlu bir sorundur. Bu çalışma mültecilerin maruz kaldığı şiddeti, literatür bulguları ışığında ele almaktadır. Araştırmanın sonucuna göre mülteciler, göç ve yerleşim süreçlerinde fiziksel, toplumsal cinsiyet ve ekonomik şiddetle karşılaşmaktadır. Kadınlar ve çocuklar, bu süreçlerde daha savunmasız olup, koruma eksiklikleri ve şiddetle mücadele önlemleri önemlidir. Ulusal ve uluslararası stratejilerle şiddet önlenmeli ve mültecilerin entegrasyonu desteklenmelidir.

300

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci, Şiddet.**Abstract**

Refugees are individuals who are forced to leave their home countries for various reasons such as war, internal conflicts, natural disasters and economic crises. During this process, refugees who leave their homes seek refuge in different countries with the hope of establishing a new life, but they often encounter serious problems such as discrimination, prejudice and violence. Violence against refugees is a complex and multidimensional problem that threatens the security of both host societies and refugees. This study examines the violence that refugees are exposed to in light of literature findings. According to the results of the research, refugees encounter physical, gender and economic violence during the migration and settlement processes. Women and children are more vulnerable in these processes, and measures to combat protection deficiencies and violence are important. Violence should be prevented with national and international strategies and the integration of refugees should be supported.

Keywords: Migration, Refugee, Violence.**GİRİŞ**

Göç, insanların coğrafi olarak hareket etmesi ve bu hareketin nüfus dinamiği üzerindeki etkileriyle tanımlanabilir (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 341). Bu hareket, bireylerin ya da grupların, sembolik ya da siyasal sınırları aşarak yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara kalıcı olarak yönelmelerini içerir (Marshall, 1999: 685). Mülteci ise, milliyeti, dini, ırkı veya siyasi görüşü nedeniyle zulme uğrama tehlikesiyle karşı karşıya kalan ve haklı sebeplerle kendi

ülkesini terk eden, vatandaşı olduğu ülkenin koruma haklarından faydalanamayan ya da bunları kabul etmeyen kişilere verilen isimdir (Altınışik ve Yıldırım, 2002: 7-9). 21. yüzyılda göç, yalnızca dünya çapında göçmen sayısının (284 milyon uluslararası göçmen ya da dünya nüfusunun %3'ü) yüksekliğiyle değil, daha da önemlisi yaygınlığıyla küresel bir fenomen haline gelmiştir. Dünyanın her bölgesi ve ülkesi, göç akışlarından etkilenmektedir; tüm ülkeler ya göçmen göndermekte, ya almakta ya da bu süreçte bir geçiş noktası olarak yer almaktadır. Çoğu ülke, bu üç sürecin her birinde belirli bir seviyede rol oynamaktadır (Wihtol de Wenden, 2023: 1). Ancak mültecilerin sayısındaki artış, bazı kesimlerde hoşnutsuzluk ve gerilimlere yol açmıştır. Bu durum, mültecilere yönelik şiddet olaylarının artmasına neden olmuştur. Özellikle, mültecilerin ekonomik ve sosyal kaynaklar üzerindeki etkileri, yerel halk arasında rekabet duygusunu tetikleyerek şiddet olaylarını körüklemektedir. Mültecilere yönelik şiddet, sadece fiziksel saldırılarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda psikolojik baskılar, ayrımcı söylemler ve sosyal dışlanma gibi çeşitli biçimlerde de kendini göstermektedir (Kaya, 2020: 231). Bu bağlamda bu araştırma, mültecilerin maruz kaldığı şiddeti, literatür bulguları ışığında ele alarak, hem bireysel hem de toplumsal düzeydeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi hedeflemektedir.

ŞİDDETİN TANIMI VE TÜRLERİ

Şiddet, insanlığın tamamını ilgilendiren bir kavram olmasına rağmen, küresel düzeyde üzerinde uzlaşılmış tek bir tanımı bulunmamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre şiddet, kişinin kendisine, başka bir bireye, gruba veya topluluğa karşı ölüm, yaralanma, ruhsal travma, gelişimsel bozukluk gibi sonuçlara yol açabilecek fiziksel zorlamanın, güç kullanımının veya tehdidin bilinçli olarak uygulanması şeklinde tanımlanmaktadır (Polat, 2016: 15). Sosyolojik perspektiften değerlendirildiğinde, şiddet semboller ve kültürel unsurlar çerçevesinde biçimlenmektedir. Bu bağlamda, sosyolojik çalışmalar şiddeti savaş, terör, etnik temizlik, nefret suçları ve aile içi şiddet gibi çeşitli alanlarda ele almaktadır (Afşar, 2015: 716). Dönmezer (1996: 215-216) ise şiddeti, hukuka aykırı bir şekilde cebir ve güç kullanımı olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle, şiddet toplumsal kuralları ihlal eden bir insan davranışı olarak görülmektedir. Şiddete başvuran bireyin, toplumsal ve hukuki normlara karşı bilinçli bir saldırı kastı ve niyeti taşıdığı ifade edilmektedir.

Sözel/Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet, bireyi tehdit eden, aşağılayan, kötü muameleye maruz bırakan, küfür içeren veya fiziksel ve psikolojik sıkıntıya yol açan diğer davranışları kapsayan bir şiddet türüdür. Bu tür şiddet, suçlama, küfür etme, korkutma, tehditte bulunma, fiziksel şiddet uygulama, tecrit etme, yaşlı bireylere çocuk muamelesi yapma, sözlü saldırıda bulunma ve alaycı isimler takma gibi davranışlarla kendini gösterebilir. Psikolojik şiddet, mağdurlarda korku, depresyon, utanç, uykusuzluk ve iştahsızlık gibi ciddi duygusal ve fiziksel etkiler bırakabilir. Bu etkiler, bireylerin yaşam kalitesini önemli ölçüde düşürebilir ve uzun vadeli ruhsal sağlık sorunlarına yol açabilir (Kwiatkowski, 2015: 11-12).

Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, bireyin rızası olmadan cinsel faaliyetlere zorlanmasını ifade eder ve genellikle tehdit, fiziksel zorlama ya da bireyin anlayışını engelleyen durumlar eşliğinde gerçekleşir. Dong ve arkadaşlarına (2009: 518) göre, bu durum bir kişiye dokunma, okşama, cinsel ilişki kurma ya da herhangi bir cinsel aktiviteye zorlama şeklinde kendini gösterebilir. Kalinkara'ya (2011: 143) göre ise, cinsel şiddet, rızasız cinsel ilişkiye zorlama, bireyin çıplak fotoğraflarını çekme, zorla soyma gibi eylemleri kapsamaktadır. Bu tür şiddet, mağdurlarda ciddi travmalara

ve uzun süreli psikolojik etkiler bırakabilir, aynı zamanda bireylerin temel haklarını ihlal ederek yaşam kalitesini olumsuz yönde etkiler.

Ekonomik Şiddet

Mali ya da ekonomik şiddet, bir bireyin mal varlığının, maddi kaynaklarının veya gelirlerinin, o kişinin ya da yasal temsilcisinin özgür iradesi dışında kullanılması, azaltılması ya da harcanmasını ifade eder. Bu durum, bireyin mali bağımsızlığını ve yaşam standartlarını tehdit eden ciddi bir şiddet türü olarak değerlendirilir. Ekonomik şiddet, mağdura maddi kaynaklara erişimini kısıtlayarak bağımsız hareket etme yetisini zayıflatabilir ve bireyi mali açıdan istismara açık bir hale getirebilir (Yaffe ve Tazkarji, 2012: 1338).

Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, zarar vermek, fiziksel acıya neden olmak ya da mağdura rahatsızlık vermek amacıyla gerçekleştirilen şiddet içerikli davranışları ifade eder. Bu tür şiddet eylemleri, mağdura vurmak, tokat atmak, ısırarak, itmek, zapt etmek, tekmelemek, boğmak, yumruk atmak ya da nesneler fırlatmak gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Fiziksel şiddet, mağdurlar üzerinde ciddi fiziksel ve psikolojik etkiler bırakır. Morluklar, kemik kırıkları, burkulmalar, kesikler, saçların çekilerek kopması gibi fiziksel sonuçların yanı sıra, mağdurlar sıklıkla korku, kaygı ve depresyon gibi duygusal etkiler de yaşayabilirler (Kwiatkowski, 2015: 11-12).

Siber Şiddet

Siber şiddet, dijital platformlar aracılığıyla bireyleri hedef alan saldırgan davranışları kapsamaktadır. İçli'ye (2009: 170) göre, siber şiddet örnekleri arasında, istenmeyen kısa mesajlar gönderilmesi, e-postalar yoluyla dedikodu yayılması veya sosyal medyada mağdurlara aitmiş gibi sunulan uygunsuz içerikli fotoğraf ya da videoların paylaşılması yer alır. Bu tür şiddet, teknolojinin kötüye kullanımı yoluyla bireylerin itibarına, psikolojik durumuna ve mahremiyetine zarar vermeyi amaçlar.

MÜLTECİ VE GÖÇMEN KAVRAMLARI

Göçmen kavramı, bireyin herhangi bir dış müdahale olmaksızın, tamamen kendi iradesiyle daha iyi bir yaşam arayışı amacıyla göç etme kararı aldığı durumları ifade etmektedir. Bu bağlamda, göçmenlik; kişinin ya da ailesinin sosyal ve ekonomik koşullarını iyileştirme ve geleceğe dair beklentilerini artırma amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye taşınmasını kapsamaktadır (Çiçekçi, 2009: 22). Mülteci ise milliyeti, dini inancı, ırkı veya siyasi görüşleri nedeniyle zulme uğrama riski bulunan, bu nedenle haklı gerekçelerle kendi ülkesinden ayrılmak zorunda kalan ve vatandaşı olduğu devletin koruma haklarından yararlanamayan ya da bu hakları kabul etmeyen bireyleri tanımlayan bir kavramdır (Altınışik ve Yıldırım, 2002: 7-9).

MÜLTECİ GRUPLARA YÖNELİK ŞİDDET

Mültecilere yönelik şiddet, yalnızca varoluşsal bir olgudan ibaret olmayıp, özel bir şiddet türü olarak literatürde ele alınmaktadır. Mülteciliğin kendisi zaten şiddet veya şiddet tehdidi nedeniyle zorunlu bir yer değiştirmeyi ifade etmekten ziyade, hedef ülkelere ulaşıldığında ev sahibi toplumlarla yaşanan şiddet, mültecileri adeta bir kısır döngüye hapseder (Kaya, 2020: 234). Bu durum, mültecilerin hem kendi ülkelerindeki hem de göç ettikleri yerlerdeki şiddetle sürekli bir yüzleşme içinde olduklarını ve bu şiddetin etkilerinin yaşamlarının her aşamasında belirgin olduğunu göstermektedir.

Mülteci kadınlar, erkeklerden ve çocuklardan daha az görülmeyen şiddet türlerine maruz kalmaktadır. Bu şiddet, cinsel ve fiziksel saldırılar, ayrımcılık ve sömürü gibi birçok farklı

biçimde ortaya çıkmaktadır. Kaçış öncesi, göçmenler sıklıkla askeri güçler, sivil silahlı gruplar ya da hükümet yetkilileri tarafından şiddete uğrayabilirler. Ayrıca, kaçış sırasında sınır muhafızları ve insan ticaretiyle ilgilenen örgütler, mülteci kadınları çeşitli şekillerde istismar edebilir. İltica edilen ülkede ise, devlet görevlileri, iş yerindeki otoriteler veya aile üyeleri tarafından cinsel saldırılara uğrayabilirler. Mülteci kadınlar, geri dönüş süreçlerinde de benzer şekilde, sınır muhafızları veya haydutlar tarafından şiddete uğrayabilirler. Ayrıca, yalnız başına göç eden, travmatik geçmişe sahip ya da eşcinsel kadınlar, bu tür şiddetlere karşı daha savunmasız olup daha fazla korunma ihtiyacı duymaktadır (İKGV, 2015).

Polat (2016: 24), mülteci statüsündeki kişilerin, genellikle kendi ülkelerinde, kaçış süreçlerinde ve iltica ettikleri ülkelerde şiddetin pek çok türüne maruz kaldıklarını belirtmektedir. Tecavüz, zulüm, terör, etnik temizlik gibi birçok şiddet türü, bu kişilerin deneyimledikleri acıların birer parçasıdır. Şiddet, çoğunlukla devletin direkt müdahalesiyle şekillenen insan hakları ihlalleridir ve mülteciler bu ihlallerin kurbanı olmaktadır. Özellikle kadınlar, mültecilik sürecinin en savunmasız gruplarından birini oluşturmaktadırlar. Kadınların göç süreçlerinde karşılaştıkları engeller, hem ekonomik hem de sosyal boyutlarda oldukça fazladır. Freedman ve Jamal (2009: 88-90), göç eden kadınların karşılaştığı zorluklar arasında, ekonomik kaynak yetersizlikleri, çocuklarla seyahat etmenin getirdiği sorumluluklar, yalnız başına seyahat etme engelleri ve şiddet korkusunu öne çıkarmaktadır. Bu engeller, kadınların göç etme kararlarını çoğu zaman geciktirmelerine veya tamamen engellemelerine neden olmaktadır.

Kaya (2020: 234-235), göç sürecinden en fazla olumsuz etkilenenlerin kadınlar olduğunu vurgulamaktadır. Kadınlar, göç sürecinde erkeklere kıyasla daha iyi uyum sağlasalar da, göç sonrası süreçte karşılaştıkları zorluklar ve toplumsal cinsiyet rollerinin artması nedeniyle daha olumsuz etkilenmektedirler. Göç ettikleri yerlerde sosyal destek mekanizmalarının eksikliği, dil, kültür ve hukuk sistemlerine yabancı olmaları, yaşadıkları travmalarla birleşerek yaşam koşullarını daha da zorlaştırmaktadır. Kadın göçmenler, cinsel şiddet, ekonomik eşitsizlik ve insan hakları ihlalleri gibi pek çok hak ihlaline uğramaktadır (Kaya, Demirağ ve Orhan, 2016: 155-160).

Kadın mülteciler, hem yolculukları sırasında hem de varış ülkelerinde cinsel şiddet ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet gibi çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadırlar (Freedman, 2012: 36). Suriye'deki mevcut çatışmalarda, cinsel şiddetin yaygınlığı, uluslararası insan hakları örgütleri tarafından belgelenmiş ve bu şiddet türünün özellikle kadın mülteciler üzerinde büyük bir etkisi olmuştur. Ancak, göç yollarında ve AB'de bu kadınları koruyacak veya cinsel şiddet sonrası destek verecek çok az düzenleme bulunmaktadır. Örneğin, İnsan Hakları İzleme Örgütü, Makedonya'da gözaltına alınan mültecilere yönelik cinsel şiddet vakalarını raporlamıştır. Bu vakalarda, kadınlara daha hızlı serbest bırakılabilmeleri için erkek gardiyanlarla cinsel ilişkiye girmeleri teklif edilmiştir (Freedman, 2016: 20).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), göç süreçlerinde mülteci kadınlara yönelik şiddetin çok çeşitli evrelerde ve pek çok aktör tarafından uygulandığını vurgulamaktadır. Göç süreci, kadınların doğrudan şiddete uğrayabilecekleri çok sayıda aşamayı kapsamaktadır: çatışma sırasında, kaçış sırasında, sığınma ülkesinde, geri dönüş sırasında ve yeniden entegrasyon süreçlerinde mülteci kadınlar, cinsel şiddet, işkence, kaçırılma, zorla fuhuş ve insan ticareti gibi pek çok kötü muameleye tabi tutulmaktadır (BMMYK, 2025). Bu süreçlerde kadınlar, genellikle çok sayıda aktör tarafından taciz edilmekte ve şiddet görmektedirler.

Suriye'deki iç savaşın etkileri, kadına yönelik şiddetin sadece çatışma döneminde değil, aynı zamanda yapısal olarak da derinleşmesine yol açmıştır. Şiddet, kadınları yalnızca çatışma ortamında hedef almakla kalmamış, geçmişten gelen toplumsal eşitsizlikler ve sistematik şiddet, kadınların yaşamlarını daha da zorlaştırmıştır. Savaş öncesi dönemde de, toplumsal

cinsiyet eşitsizlikleri, iş gücünde ayrımcılık ve kadınların siyasi alanlarda yer alamamaları gibi faktörler, yapısal şiddetin temellerini atmıştır. Çatışma sürecinde ise bu yapısal şiddet, fiziksel saldırılarla birleşerek kadınları hedef almıştır (Gürpınar, 2017: 471-490). Türkiye'deki Suriyeli kadınlarla yapılan araştırmalar, bu kadınların yaşadığı şiddet türlerinin çeşitliliğini gözler önüne sermektedir. AFAD'ın 2014 yılına ait araştırması, mülteci kadınların yalnızca aile içi değil, toplumsal düzeyde de pek çok şiddet türüne maruz kaldığını ortaya koymaktadır (AFAD, 2014). Bu durum, göç süreçlerinde kadınların karşılaştığı zorlukları ve şiddetin boyutlarını daha derinlemesine anlamamıza yardımcı olmaktadır. Reef ve Pease (2007: 1-15), Avustralya'ya göç eden farklı kökenlerden gelen mülteci kadınlarla yaptıkları görüşmelerde, göçle birlikte aile içi şiddet gibi şiddet türlerinin arttığını belirlemişlerdir. Ancak bu artış, sadece şiddetin miktarına dair değildir; şiddetin türü ve şiddet uygulayan erkeklerin profili de değişmektedir. Şiddet uygulayan erkekler genellikle, çatışma ve savaş ortamında yer almış, şiddeti meşrulaştıran bireylerdir. Bu bağlamda, şiddetin fiziksel zarara yol açma potansiyeli oldukça yüksektir.

Kadınlar, aynı zamanda göç ettikleri ülkelerde toplumsal destek mekanizmalarından da yoksundur. Göçmen kadınların karşılaştığı şiddet, dil bilmemeleri, hukuki haklara erişememeleri ve göçmen statüsünün getirdiği güvensizlik gibi faktörlerle daha da derinleşmektedir. Bu durumda, kadınlar çoğu zaman "başlarındaki erkeklerle" zarar vermekten korkarak şiddete göz yummak zorunda kalmaktadırlar. Şiddeti engellemeye yönelik toplumsal ve hukuki mekanizmalar, kadınların korunması konusunda yetersiz kalmaktadır. Bunun sonucunda, göç kadına yönelik şiddetin artmasına, aynı zamanda şiddet öncesi ya da sonrası korunma mekanizmalarının çökmesine neden olmaktadır (Başterzi, 2017: 383). 2016 yılında Lübnan'a yerleşen Suriyeli kadınlarla yapılan bir odak grup çalışmasında, bu kadınların eşlerinden ve toplumdan gelen şiddet ve tacizlerle karşılaştığı gözlemlenmiştir. Göç süreciyle birlikte, özellikle birden fazla ailenin aynı yaşam alanlarını paylaşmaları, kişisel mahremiyetin kaybolmasına ve kalabalık yaşam koşullarına yol açmıştır. Bu durum, kadınların üzerinde büyük bir psikolojik yük oluşturmakta, erişkin bireyler arasında işsizlik ve ekonomik belirsizlik gibi zorluklarla birlikte, kadınlar kendilerini çoğu zaman çaresiz hissetmektedirler. Ataerki toplumlarda, göçle birlikte erkekler, toplumsal olarak üstlendikleri gelir sağlama ve aileyi geçindirme rollerini kaybetmekte ve bu kayıplarla birlikte aile üyeleri üzerindeki kontrol ve denetim yetilerini de yitirmektedirler. Bu durum, erkeklerde duygusal sıkıntılar ve üzüntü yaratırken, bazen bu duyguların agresif davranışlara dönüşmesi ve aile içi şiddet uygulamaları yaygınlaşmaktadır. Erkeklerin bu yeni durum karşısında hissettikleri güçsüzlük ve belirsizlik, şiddet davranışlarının arttığı bir ortam yaratmaktadır (El Madri vd., 2013; Gupta vd., 2009;; Usta vd., 2016).

Mülteci çocuklar da hem ebeveynlerinin yaşadıkları zorlukların hem de içinde bulundukları sosyal ortamın etkisiyle şiddetin mağduru olabilmektedirler. Göç süreci sırasında, bu çocuklar birçok olumsuz durumu deneyimlemekte; ebeveynlerinden ayrılma, fiziksel ve psikolojik şiddete uğrama, beslenme eksiklikleri ve eğitim belirsizlikleri gibi risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Bağdaş ve Demir, 2018: 75). Özer ve Şirin'in (2013) yaptığı çalışmada ise, Türkiye'de altı aydan fazla süredir mülteci olarak kalan 9-12 yaş arası 197 ve 13-16 yaş arası 116 Suriyeli çocuk incelenmiş ve çocukların %58'inin hayatlarını tehdit eden şiddet içerikli stres verici olaylar yaşadığı, %61'inin ise şiddet içerikli olaylara tanık olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, bu çocuklardan %4,4'ü yaşadıkları şiddet içerikli travmalardan dolayı tıbbi yardım almış ve %2,6'sına psikiyatrik tanı konmuştur.

Aile içi şiddet ve çatışmalar, mülteci çocukların psikolojik ve fiziksel sağlıklarını olumsuz etkileyerek, yaşlılarına göre daha fazla sorun yaşamalarına yol açmaktadır. Bu tür yaşantılar, çocukların benlik gelişimlerini bozarak, özsaygılarının zedelenmesine ve depresyon gibi psikolojik sorunlara yol açabilmektedir (Lee vd., 2012: 21-220). Bağdaş ve Demir (2018: 78-80) tarafından yapılan bir araştırma, 7-9 yaş arası mülteci çocukların yaşadıkları şiddet ve

sosyal travmaları incelemiştir. Bu araştırmada, şiddet gören çocukların çoğu, şiddetin aile üyeleri, arkadaşları ve yakın çevrelerinden kaynaklandığını belirtmiş, ancak bazı çocuklar şiddeti yabancılardan gördüklerini ifade etmiştir. Ayrıca, mülteci çocuklara sınıflarında şiddet olaylarının yaşanıp yaşanmadığı sorulduğunda, %68,18'i (n=15) şiddet olayları yaşandığını belirtirken, %31,82'si (n=7) böyle bir olay yaşanmadığını söylemiştir. Çocukların büyük bir kısmı (%54,55; n=12) şiddet olaylarının haftada birkaç kez meydana geldiğini ifade etmiştir. Mültecilerin fiziksel şiddet yaşaması, onların yaşam becerilerini ve problem çözme yeteneklerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu tür bir ortamın belirsizlik, sınırlı kaynaklar ve yüksek düzeyde stres gibi faktörler nedeniyle şiddetin daha yoğun yaşandığı bir alan oluşturduğuna dikkat çekilmektedir. Çocuklar, mülteci şiddetinin en fazla etkisini hisseden gruptur. Kısa vadeli etkiler arasında parmak emme ve altını ıslatma gibi davranışlar yer alırken, uzun vadede ise suça yönelme, antisocial davranışlar, çocuklarına şiddet uygulama, alkol ve madde bağımlılığı gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (BMMYK, 2014). Sonuç olarak, mültecilerin karşılaştığı şiddet yalnızca bir yer değiştirme sorunu değil, sürekli bir travma kaynağıdır. Göç yollarında ve varış ülkelerinde, kadın mültecilerin maruz kaldığı şiddet, daha da derinleşen toplumsal eşitsizlikler ve yetersiz koruma önlemleriyle şekillenmektedir. Bu bağlamda, kadınların yaşadığı deneyimler, şiddetle mücadele ve onlara yönelik daha etkili destek sistemlerinin kurulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Mülteci grupların karşılaştıkları önemli şiddet türlerinden biri de, genellikle ayrımcılık ve önyargı temelli olarak ortaya çıkan nefret söylemi içeren sözel şiddettir. Göçmenler, mülteciler ve diğer azınlık grupları, medya tarafından stereotipleştirilmekte ve bu durum bireysel düzeyde önyargı ve ayrımcılığı tetiklemektedir. Haynes ve arkadaşları (2004: 14), 2003-2004 yıllarında dünya genelindeki İngilizce gazetelerin göçmenler ve iltica konularındaki medya yansımalarını incelemiş ve bu dönemdeki uluslararası medya söylemlerinde beş temel negatif tema belirlemişlerdir. Yabancı düşmanlığı, ırkçılık, sığınma arayanların yasadışılığı, yerel ve ulusal bütünlüğe tehdit, sosyal sapma, adli konular ve ekonomik tehdit gibi unsurların medyada yoğun bir şekilde yer bulduğunu saptamışlardır. Bu durum, medya söylemlerinin nefret ve olumsuz tutumları pekiştiren bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, son yıllarda Türkiye'de de geleneksel ve çevrimiçi medya platformlarında Suriyeli mültecilere yönelik nefret söylemine sıkça rastlanmaktadır. Bu çalışmalar, mültecilere yönelik nefret söyleminin özellikle çevrimiçi ortamda geniş bir şekilde yayıldığını ortaya koymaktadır (Soral vd., 2018: 143). Soral ve arkadaşları (2018: 143), üç farklı gruptan toplam 1765 katılımcı ile gerçekleştirdikleri araştırmada, bireylerin büyük çoğunluğunun mültecilere yönelik ön yargıları barındıran nefret söylemleri paylaştığını belirlemişlerdir. Buna ek olarak, Sayımer ve Derman (2017: 384-400) Polonya ve Türkiye'de, Youtube üzerindeki videoları içerik analizi yöntemiyle incelediklerinde, Suriyeli mültecilere yönelik nefret söylemlerinin korku ve tehlike odaklı bir atmosfer yaratarak, şiddet motivasyonunu körüklediğini gözlemlemişlerdir.

SONUÇ

Mülteciler, hem göç süreçlerinde hem de yerleştikleri ülkelerde çeşitli şiddet türlerine maruz kalmaktadır. Bu şiddet, yalnızca fiziksel zarar vermekle sınırlı olmayıp, toplumsal cinsiyet, ekonomik eşitsizlik, ayrımcılık ve hak ihlallerini de kapsamaktadır. Özellikle kadın ve çocuk mülteciler, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, travmalar ve koruma mekanizmalarının eksikliği nedeniyle daha savunmasız bir konumda yer almaktadır. Kadınlar, göç sürecinin her aşamasında cinsel ve fiziksel şiddet gibi travmatik deneyimlere maruz kalırken, çocuklar ise beslenme eksiklikleri, eğitim fırsatlarından yoksunluk ve ebeveynlerinden ayrılma gibi risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, mültecilerin yaşamlarının her aşamasında şiddetin doğrudan veya dolaylı etkilerine maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır.

Mültecilere yönelik şiddetin önlenmesi, sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası politika ve uygulamalarla ele alınması gereken bir sorundur. Göç süreçlerinde kadınlara ve çocuklara yönelik koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi, ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele eden yasal düzenlemelerin yaygınlaştırılması önem taşımaktadır. Ayrıca, sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi ve mültecilerin ekonomik ve sosyal entegrasyonuna yönelik programların uygulanması, şiddetin azaltılması ve mültecilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, ev sahibi ülkelerin mültecilere yönelik şiddeti önlemek ve yaşam kalitelerini artırmak için kapsamlı ve sürdürülebilir stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AFAD, (2014). Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, (https://www.afad.gov.tr/upload/Node/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyelikadınlar_-2014_2_.pdf), (Erişim Tarihi: 13.01.2025).
- Afşar, S. (2015). Türkiye'de şiddetin kadın yüzü. *Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları*, (52), 715-753.
- Altınışik, Ç., ve Yıldırım, M. Ş. (2002). *Mülteci haklarının korunması*. Ankara Barosu Yayınları.
- Bağdaş, Ç. K., & Demir, E. (2018). *Mülteci Çocukların Şiddet Yaşantıları ve Yaşadıkları Sosyal Travmalar*. HEGEM Yayınları-Ankara.
- Başterzi, A. D. (2017). Mülteci, sığınmacı ve göçmen kadınların ruh sağlığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(4), 379-387.
- BMMYK, (2014). Küresel Eğilimler Raporu, 2014. <http://www.unhcr.org.tr/?content=482>, (Erişim Tarihi: 13.01.2025).
- BMMYK, (2025). <http://www.unhcr.org/tr/tum-multecilerin-yasadigi-koruma-sorunlari-kadınlar-tarafından-da-paylasilir>, (Erişim Tarihi: 13.01.2025).
- Çiçekçi, B. (2009). *Göç terimleri sözlüğü*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü.
- Dong, X., Simon, M., De Leon, C. M., Fulmer, T., Beck, T., Hebert, L., ... & Evans, D. (2009). Elder self-neglect and abuse and mortality risk in a community-dwelling population. *Jama*, 302(5), 517-526.
- Dönmezer, S. (1996). Çağdaş Toplumda Şiddet ve Mafia Suçları. *Cogito*. (6-7), 215-220.
- El-Masri, R., Harvey, C., & Garwood, R. (2013). *Shifting Sands: Changing Gender Roles among Refugees in Lebanon*. Oxford, Oxfam.
- Emiroğlu K. ve Aydın S. (2003). *Antropoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınevi, Ankara.
- Freedman, J. (2012). Analysing the gendered insecurities of migration: a case study of female Sub-Saharan African migrants in Morocco. *International Feminist Journal of Politics*, 14(1), 36-55.
- Freedman, J. (2016). Sexual and gender-based violence against refugee women: a hidden aspect of the refugee crisis". *Reproductive health matters*, 24(47), 18-26.
- Freedman, J., & Jamal, B. (2009). *Violence against migrant women in the Euro-Med Region*. Copenhagen: Euromed Human Rights Network.

- Gupta, J., Acevedo-Garcia, D., Hemenway, D., Decker, M. R., Raj, A., & Silverman, J. G. (2009). Premigration exposure to political violence and perpetration of intimate partner violence among immigrant men in Boston. *American journal of public health*, 99(3), 462-469.
- Gürpınar, B. (2017). Feminist Uluslararası İlişkilerde Güvenlik ve Barış: Suriye İçsavaşı Ve Kadınlar. *Alternatif Politika*, 9(3), 471-494.
- Haynes, A., Devereux, E., & Breen, M. J. (2004). A cosy consensus on deviant discourse: how the refugee and asylum seeker meta-narrative has endorsed an interpretive crisis in relation to the transnational politics of world's displaced persons.
- İçli, T.G. (2019). *Kriminoloji*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- İKGV (2015) İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı. Seks işçiliğinin karanlık yüzü, çocukların fuhuş sektöründe sömürülmesi. Bkz: http://www.ikgv.org/sws_dosyalar/seks_isciliginin_karanlik_yuzu.pdf.
- Kalınkara, V. (2011). *Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.
- Kaya, M. (2020). Türkiye'deki Suriyeli mülteci gruplara yönelik şiddet. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, (4-5), 231-243.
- Kaya, M., Demirağ, E. H. O., & Orhan, H. (2016). Türkiye'deki Suriyeli kadın sığınmacıların iş piyasasındaki çalışma koşullarına sosyolojik bir bakış: Şanlıurfa örneği. *Ortadoğu'daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu Bildiri Kitabı*, Kilis, 155-171.
- Kwiatkowski, S., M. (2015). *Role Of Research On Elder Abuse: Introducing Main Issues*. European Association of Schools of Social Work. Toronto.
- Lee, Y. M., Shin, O. J., & Lim, M. H. (2012). The psychological problems of North Korean adolescent refugees living in South Korea. *Psychiatry investigation*, 9(3), 217-222.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Özer, S., & Şirin, S. R. (2013). *Suriyeli mülteci çocuklar saha araştırması sonuç raporu*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayını.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Rees, S., & Pease, B. (2007). Domestic violence in refugee families in Australia. *Journal of immigrant & refugee studies*, 5(2), 1-19.
- Sayimer, İ., & Derman, M. R. (2017). Syrian refugees as victims of fear and danger discourse in social media: a YouTube analysis. *Yeni Medya'da Korku ve Tehlike Söylemlerinin Kurbanları Suriyeli Mülteciler: Bir Youtube Analizi*, 8(15), 384-403.
- Soral, W., Bilewicz, M. ve Winiewski, M. (2018). Exposure to Hate Speech Increases Prejudice Through Desensitization. *Aggressive Behavior*, 44(2), 136-146.
- Usta, J., Masterson, A. R., & Farver, J. M. (2019). Violence against displaced Syrian women in Lebanon. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(18), 3767-3779.
- Wihtol de Wenden, C. (2023). International Migration as a World Issue. In *Migration and International Relations: IMISCOE Short Reader* (pp. 1-14). Cham: Springer International Publishing.
- Yaffe, M. J., & Tazkarji, B. (2012). Understanding elder abuse in family practice. *Canadian family physician*, 58(12), 1336-1340.